יכנות לקטעי עתונות
רב הרברט סמואל 4
ד. 724, טלפון 234252
רושלים
15 יונ 1979
ידיעות אחרונות

216

יוסף אלמוגי:

„אני חושב שהתנועה הציונית נכשלה בעניין העליה; ותקוותי — כי לא לתמיד"

רפאל בשן מראיין

„המוטיבציות לעליה מארצות־הרווחה נחלשו מאד * העולם־המערבי פתוח עכשיו אולי יותר מאי־פעם להגירה, והציונות נמצאת בתחרות חריפה מאד עם תופעה זו * היקדשתי שנה שלימה לכתיבת סיפרי האוטוביוגרפי — ועתה אני מתעתד להיכנס מחדש לפעילות ציבורית * לוי אשכול, בליבו, היה האיש הקרוב ביותר לבן־גוריון * אני יודע כי היו"ר הנוכחי של ההסתדרות־הציונית, אריה דולצ'ין, רגיש מאד לבעיית הנשירה — ואני מאמין כי יעשה את הכל כדי להיאבק בתופעה זו * אני חייב לחלוק על דעתו של יו"ר המפלגה, שמעון פרס, שהצהיר בימים אלה כי ,מעולם לא היינו מאוחדים יותר'; זו הגזמה; חלק מן העובדות טואטא מתחת לשטיח * ממשלת הליכוד פשטה את הרגל — מדינית, כלכלית וחברתית

רבים שאלו עצמם לא פעם לתיכן בעצם נעלם יוסף אלמוגי, שכיהן במשך שנתיים באחד התפקידים המרכזיים ביותר במדינה: יושב־ראש ההנהלה הציונית והסוכנות היהודית. מדוע אין קולו נשמע? מה הוא עושה בכלל? האם הפך לפנסיונר? השבוע פגשתי בו ומסתבר כי יוסף אלמוגי נשאר אותו יוסף אלמוגי, גלוי לב, עם צווארון פתוח, נמרץ, פשוט הליכות, משתמש בסיגנונו החד והברור („כן חבר!" — „יס ג'נטלמן!" — „שאל ואענה על הכל!").

במשך השעות הארוכות שישבתי איתו לא היתה לי אף לרגע תחושה כי הוא אדם שבא מן הכפור, ההיפך: אלמוגי מעורה היטב בכל המתרחש במדינה ויש לו דיעות ברורות ומגובשות על כל בעיותינו הבוערות. גדולה מזו: יש לי הרגשה כי הוא צופן לנו בשרוולו אפתעות.

אני: יוסף, מה עשית במשך כל השנה האחרונה מאז פרשת מכהונתך כיו"ר ההסתדרות הציונית והסוכנות היהודית, היית מתוסכל? מריר? מבודד?

אלמוגי (בלי היסוס): לא הייתי לא מתוסכל, לא מריר ולא מבודד. עסקתי בכתיבת ספר המסכם את 50 שנות פעילותי הפוליטית. יהיו בו לדעתי כמה וכמה חידושים מפתיעים!

בסיוע בית הנשיא

שאלה: האם היגך עושה בספר הזה חשבונות נוקבים עם כל אלה שאתה סבור כי עשו לך עוול?

אלמוגי (בשקט): אינני עורך בספר שום מסע של נקמות אלא משרטט בו בעיקר תמונות מצב של הזירה הפוליטית בארץ, כפי שהיכרתיה במשך 50 השנה האחרונות — לפני ולפנים. אנא אל תשכח, כי במשך עשרות שנים הייתי מעורב כמעט בכל תחומי החיים הציבוריים בארץ־ישראל ובמדינה. התחלתי את דרכי בארץ כחבר קיבוץ רמת־הכובש השוכן ליד כפר־סבא. הייתי פעיל בהגנה, ניהלתי מערכות נגד העבודה הערבית. עמדתי בראש פלוגות הפועל, התגייסתי לצבא הבריטי בימי מלחמת העולם השנית, נפלתי בשבי ביוון, הועברתי לגרמניה ואחרי שחוררתי עברתי לפעילות במועצת־פועלי־חיפה. כין הישאר ניהלתי את המאבק נגד שביתת־הימאים הגדולה והמערכה נגד קיפוח עובדי בית־חרושת „אתא". כיהנתי ב־1959 כראש מטה הבחירות הארצי של מפא"י, אח"כ נבחרתי למזכיר המפלגה, כיהנתי כשר השיכון והפיתוח עד שבא הפילוג במפא"י והוקמה רפ"י. אחרי האיחוד מחדש הייתי שר העבודה, לאחר מכן ראש עיריית חיפה ולבסוף כיהנתי כיו"ר ההנהלה הציונית והסוכנות היהודית. (בחיוך) שאלת אותי אם ניתן להגדיר אותי כיום כפנסיונר, האמת היא שאני מקבל פנסיה אבל איננו בשום־פנים־ואופן פנסיונר! עובדה שהיקדשתי שנה שלמה לכתיבת סיפרי האוטוביוגראפי ועתה אני מתעתד להיכנס מחדש לפעילות ציבורית.

שאלה: ברשותך אחזור לאותן שנתיים בהן כיהנת כיו"ר ההנהלה הציונית. מה בכלל עלה בידך לחדש ולשנות שם?

אלמוגי (מעשית): א. בתקופת כהונתי הורפעלו בתדירות קבועה כל המוסדות הציוניים והסוכנותיים, הוקמה „ועדת חורב" שהסיקה מסקנות מרחיקות־לכת במישור הטיפול בעלית ובקליטה; ב. התחלנו בטיפול נמרץ בבעיית נשירת עולים מבריה"מ בווינה, שאני רואה אותה כחמורה ביותר; ג. עובדה תוכנית לרפורמות מרחיקות־לכת בתנועה הציונית, יושרו ההדורים בענייני המגביות המפלגתיות למיניהן; ד. שילבנו בתנועה הציונית את שלוש התנועות הדתיות הגדולות בארה"ב, הן האורתודוכסית, הקונסרבטיבית והרפורמית; ה. יוצבו היחסים עם הקונגרס היהודי העולמי ושופרו קשרים בין הציונים ללא ציונים בסוכנות היהודית; ו. הוגברת פעילותנו במועדונים הקהילתיים בארה"ב ונקבעו כללים חדשים וקני־מידה לנסיעות של שליחים לחו"ל; ז. ניקבע כי תפקיד מנכ"ל הסוכנות והתנועה הציונית חייב להימסר לאיש איר־גון ואדמיניסטרציה; ח. הקפדנו על כך כי דו"ח מבקר הסוכנות יפורסם בזמנו ויהיה מעקב קבוע אחרי יישום מסקנותיו; ט. הקמנו מערכת־קשרים חדשה בין התנועה הציונית לבין אנשי רוח יהודים בעולם באמצעות סופרים ואמנים ישראליים. פעילות זו הסתיימה מאוד ע"י בית הנשיא. היתה כמובן עוד שורה של פעולות שנעשו בתקופת כהונתי, אך כמו שאומרים, יקצר המצע מלפרטן.

עליית הצלה ועליית גאולה

אני: ראשי ההסתדרות הציונית והסוכנות היהודית, זה כולל אותך, דיברתם השכם־והערב על הצורך החיוני בעידוד העליה. העובדה המרה היא, כי כיום לא באים כמעט בכלל עולים ארצה. כלום אינך סבור כי ניכשלתם בנושא חשוב זה?

אלמוגי (בגילוי־לב גמור): כן! אני חושב כי התנועה הציונית נכשלה בעניין העליה — ותקוותי היא כי לא לתמיד.

שאלה: מה הסיבה?

אלמוגי: הסיבה היא, כי לא הסתגלנו עדיין למצב החדש של העם היהודי כיום. עד עתה טענו תמיד, כי קיימים שני סוגי־עליה בסיסיים: א. עליית הצלה; ב. עליית גאולה. עליית הצלה כמעט ואיננה קיימת עוד, זולת זו של יהדות איראן. באשר לעליית גאולה, הרי המוטיבציות לעליה בארצות הרווחה נחלשו מאוד ואכן היושבים שם, שהם בחלקם הגדול אקדמאים, יכולים להגר ללא קשיים מיוחדים כמעט לכל מדינה בעולם. החל בדרום אפריקה וכלה בניו־זילנד. עובדה היא, כי העולם המערבי פתוח עכשיו אולי יותר מאי־פעם להגירה. והציונות נמצאת בתחרות חריפה מאוד עם תופעה זו. פעם היינו במצב שחלק גדול מן העליה נבע מן הסכנות שארבו ליהודים במדינות בהן ישבו. כיום אין שום קטסטרופות כאלה נראות באופק ומה שיכול להביא לעלייה הוא כוחה המושך של מדינת־ישראל. לצערי הגדול נחלש אלמנט זה בשנים האחרונות מבחינה חברתית וכלכלית, וצריך שיהיה ברור, כי אם חלילה לא נדע לשמור על מינימום של רמה מוסרית וחברתית במדינת־ישראל נחדל להיות כוח מושך לעלייה. מאידך, מתברר לנו, כי ככל שמבקרים יותר תיירים יהודים מרחבי העולם בארץ, יש סיכוי טוב, כי חלק מהם, בעיקר הצעירים שביניהם, יישאר פה. מחקר שעשינו הבהיר לנו, כי למעלה מ־30 אחוז של צעירים, אשר הגיעו ארצה לביקור של חצי שנה או למעלה מזה, נשארים אצלנו כעולים.

שאלה: היו מקרים בתקופת כהונתך כיו"ר ההסתדרות הציונית, בהם נעשו מישגים גדולים בשיגור שליחים, לדוגמה: שלחתם אנשים בעלי השקפות שמאלניות קיצוניות למדינה כמו ארגנטינה והם הסתבכו שם עם השלטונות וסיבכו את המדינה. איך זה קרה?

אלמוגי: לא כל מי שמוגדר בארגנטינה כשמאלני הוא שמאלני בהתאם להשקפתנו. היו מקרים בודדים של שליחים, אשר הוגדרו ע"י הארגנטינים כשמלנים קיצוניים, ממש במושג צ'ה־גבארה, אבל בדרך כלל הקפדנו בקביעת את מי אנו שולחים. וחברי התנועות הקיבוציות ששוגרו על־ידינו בוודאי שאינם בגדר שמאלנים.

תופעה חמורה ביותר

שאלה: באיזו מידה אתה מתייחס בחומרת לעובדה כי כ־70 אחוז מן העולים היוצאים את בריה"מ נושרים בווינה?

אלמוגי (בתקיפות): בראשית כהונתי כיו"ר קיימתי פגישות סודיות עם מנהיגי יהדות ארה"ב ועם ראש־הממשלה דאז יצחק רבין, במגמה ברורה לעשות כל מאמץ לשכנע את אנשי אירגון „היאס" לחדול מלפתות עולים בווינה להגר לארה"ב. הוקמה ועדה משותפת בת שמונה אנשים, שהורכבה מתציתה מישראלים ומחציתה ממנהיגי יהדות ארה"ב. אנשי „היאס" אייפו עליונו שהם יעשו מגביות נפרדות ועובדת היא, כי עד עצם היום הזה ממשיכים אנשי ארגון זה לתמוך מדי חודש במאות נושרים, לפרנס אותם בווינה או ברומא ולסדר להם במשך הזמן ויזות לארה"ב. אני רואה תופעה זו כחמורה ביותר ופעילות „היאס" עלתה לנו לדעתי באלפי יהודים שלא הגיעו לישראל! מן הראוי לציין, כי קיימים בווינה וברומא עוד כמה ארגונים הפועלים בכיוון עידוד הירידה, בהם אחד של הרבי מסטמר ועוד כמה ארגונים נוצריים־מיסיונריים. (בהערכה רבה) אני יודע כי היו"ר הנוכחי של ההסתדרות הציונית, אריה דולצ'ין, רגיש מאוד לבעיית הנשירה, ואני מאמין כי יעשה את הכל כדי להאבק בתופעה זו.

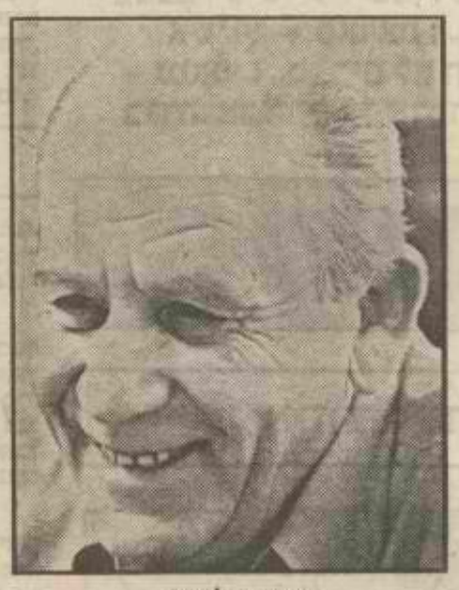

יוסף אלמוגי
„כמה וכמה חידושים מפתיעים"

שלושת „חברי הקואופרטיב"

אני: ועכשיו יוסף, ברשותך, נעבור לסיפרך. אילו גילויים ניתן יהיה למצוא שם?

אלמוגי (צוחק): מה אתה חושב? שאני אמכור לך עכשיו את כל הסחורה?

אני: תמכור משהו.

אלמוגי (אחרי היהרהור קצר): יש בספר שכתבתי תיאור מפורט של ריקמת היחסים אשר היתה בין הצמרת הוותיקה של מפא"י לבין דוד בן־גוריון. בספר אני מוכיח, כי למרות כל מה שאירע בעניין „הפרשה", היה לוי אשכול בליבו האיש הקרוב ביותר לבן־גוריון. כזכור תבע בן־גוריון כי תוקם ועדת־חקירה משפטית כדי לברר את פרשת לבון ב־1955. אני יודע, כי לוי אשכול היה מוכן להסכים להקמת ועדת־חקירה כזו, אבל „הקואופרטיב" לחץ עליו והוא נאלץ לוותר, וכתוצאה מכך בא הקרע הגדול במפא"י והוקמה רפ"י.

שאלה: מי היה „הקואופרטיב" אותו הזכרת?

אלמוגי: ב„קואופרטיב" היו „זיאמה" ארן, גולדה מאיר ופנחס ספיר המנוחים. אני מאמין כי המהלכים בתחילת הפרשה ניקבעו ע"י כך, שפנחס לבון לא האמין לאף אחד מהצמרת המפא"ית ולכן דרש כי הפרשה תתברר בפורום בינמפלגתי. בן־גוריון, מצידו, האמין יותר מדי בכל הצמרת ולא עלה על דעתו כלל כי יתנגדו לתביעתו. אני מתאר בספר שיחה שהיתה לי עם בן־גוריון לאחר פגישה ממושכת עם פנחס לבון, שאז הוברר לי, כי העניין מתחיל לקבל אופי חמור ביותר. אני זוכר כי הייתי במצב־רוח קודר ובן־גוריון ניסה לעודד אותי. לדעתי הוא לא תפס באותה עת את כל חומרת המצב.

יעדים פוליטיים מובהקים

שאלה: האם אתה מתייחס בספרך גם לשיטות פעולותיך בימי שביתת־הימאים הגדולה, אותה שברת באמצעים קשים למדי?

אלמוגי: כן, בהחלט! אני יכול לומר היום, אחרי שקראתי חומר ומיסמכים בסוגיה זו, שהשתכנעתי כי שביתת הימאים שהיתה ב־1951 הוכנה במשך חודשים לצורך השגת יעדים פוליטיים מובהקים! במלים פשוטות להעביר את השלטון באוניותינו לידי איגוד שמאלני. אני זוכר, כי בין הימאים השובתים התהלכה הסיסמה: „בן־גוריון פיזר את פלמ"ח ואנחנו נפזר את בן־גוריון!" את השביתה הזאת יזמו בין השאר חוגים ממפ"ם ואחדות־העבודה, ומשה סנה ואסתר וילנסקה היו פעילים מאוד מאחורי הקלעים בעידודה. (נזכר) פה אני יכול לספר לך קוריוז: כל חומר ומיסמכים שביקשתי לצורך כתיבת הספר (שיכיל כ־850 עמוד) קיבלתי ללא קשיים — חוץ מתיק מסויים הדן בשביתת הימאים ואשר מונח בארכיון של מועצת־פועלי־חיפה. כאשר פניתי אליהם וביקשתי לעיין בתיק, השתמטו מכך בתירוץ שעלי להגיש ...בקשה בכתב! סירבתי, ולמרבה האירוניה קיבלתי את החומר הנמצא באותו תיק דווקא מידי אדם אשר היה בזמנו מראשי שביתת הימאים ונאבק איתי.

שאלה: האם אתה מזכיר בספר את מסכת־יחסיך הסבוכה עם אבא חושי?

אלמוגי: כן.

אני: אכלת אצלו הרבה מרור?

אלמוגי: היו בינינו חילוקי־דיעות, אבל אני יכול לומר, שלא היתה תקופה בה נמצאנו במצב של שני אנשים אשר אינם מדברים זה עם זה.

שאלה: האם היתה תקופה בה הציעו לך לכהן כראש ממשלת־ישראל?

אלמוגי: כן, זה היה בתחילת שרותי כראש־עיריית חיפה. אני זוכר כי שמעון פרס טילפן אז אלי ואמר: „יוסף, יש דיבורים כי אתה מועמד לכהונת ראש הממשלה. אם תסכים, אני מסיר את מועמדותי!", השבתי לו (חד־משמעית): „שמעון, אני איננו רץ לתפקיד הזה".

אני: בוודאי ברור לך, כי רבים מתושבי חיפה ממשיכים לכעוס עליך מפני שנטשת באמצע את כהונת ראש העיר. מה אתה אומר על כך כיום, בפרספקטיבה?

אלמוגי: אני יודע כי יש אזרחים חיפנים הכועסים עלי ואני מצטער על כך. כיום מכהן כראש העיר אריה גור־אל, שהוא צעיר ממני, ואני מקווה כי האזרחים הכועסים עלי יסלחו לי. מכל מקום, התקבלתי בחיפה אחרי פרישתי מהסוכנות כחבר ותיק, אם כי עדיין ניתן למצוא פה ושם עסקן ה„מתקרנף" ונהנה מהעוצמת הדורסנית של קרנף.

אני בטוח שנגיע לשלטון

שאלה: כמזכיר מפא"י לשעבר, מה דעתך על המצב במפלגה כיום?

אלמוגי (בהחלטיות): לדעתי עלינו לקיים ועידת־מפלגה נבחרת בהקדם האפשרי ביותר, משום שאם אומנם תהיה התמודדות פנימית בין מועמדים, ייוותר לנו מספיק זמן כדי לרפא את המישקעים עד הבחירות לכנסת בעוד שנתיים. אני חייב לחלוק על דעתו של יו"ר המפלגה שמעון פרס, שהצהיר בימים אלה כי מעולם לא היינו מאוחדים יותר. יש בכך משום הגזמה וחלק מן הבעיות טואטא מתחת לשטיח!

שאלה: האם אתה סבור כי יש למערך סיכוי להגיע עוד אי־פעם לשלטון?

אלמוגי (חד־משמעי): אני בטוח ב־100 אחוז שנגיע לשלטון! ממשלת הליכוד פשטה את הרגל מבחינה מדינית והיא פושטת יד מבחינה כלכלית וחברתית! זאת ממשלה שאין בה הדלפות אלא מטר גשם של גילויים פנימיים, המופיעים באמצעי־התקשורת אחרי כל ישיבת־ממשלה. אנחנו יודים עכשיו לתופעה מעניינת מאוד והיא, כי אנשים אשר בדרך כלל מצטרפים אחרי הבחירות למנצחים, מגיעים לאפתעתי הנעימה אלינו ומשתלבים במיספרים משמעותיים בשורותינו.